

UKA 2015/18 & 167
12. november 2015
Kalistat Lund

Uunga siunnersuut: Imm. 1-imi allassimasutut, imm. 2-mi piffissamut pilersaarut allassimasoq naapertorlugu aammalu imm. 3-mi aningaasaleeriaasissat allassimasut akuleriissillugit mittarfinnik pilersaarusiornissamut sanaartornissamullu Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassa.

(Ineqarnermut, Sanaartornermut Attaveqaqatigiinnermullu Naalakkersuisoq)

Assartuussinermi ataatsimut akissaajaatit annikillisinnissaat, timmisartuussisarnep akulikillinnissaa aamma unammilleqatigiinnerup annertusisinnaanera siunertaralugit Mittarfinnik sanaartorneq pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuummik qinigaaffimmi matumani Naalakkersuisut saqqummiussinissaannik peqquneqarnissaannut Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Tamanna pissaaq mittarfiit, qulimiguullit mittarfiisa akunnisimaartarfiisalu piusut amerlanerpaamik 19-inut ilaasoqarsinnaasunut mittarfinnut millilernerisigut aamma alilernerisigut.

(Inatsisartut sanaartornermut ataatsimiititaliaat isumaqatigiittoq tamarmiusorlu, ukunanga inuttalik Inatsisartunut ilaasortat Anders Olsen, Siumut, Jens-Erik Kirkegaard, Siumut, Tillie Martinussen, Demokraatit, Ane Hansen, Inuit Ataqatigiit, Kalistat Lund, Inuit Ataqatigiit)

1979-miit maannamut nunatsinni silaannakkut angallannerup ineriartorsimanera, mittarfiit qanoq periarfissaqarfiuneri sumilu sananeqarsimaneri aallaavigalugit ilusilersugaavoq. Tamatigut siunertaajuarsimavoq silaannakkut angallannerup ineriartorfiunera siunertaqassasoq, sullissinerup pitsanngoriartorneranik angalasinnaannerullu akikilliaratorneranik. Kisianni tamatta takusinnaavarput siunertarineqartup akerlianik ineriartortoqartoq.

Silaannakkut angallannerup aqqissuussaannerata inuiaqatigiinnut naappertuuttumik ilusiligaassimanginneranut takussutissaavoq, angalasut 15%-ii inorlugit amerlassusillit kisimik namminneq angalanertik akilertarmassuk, tassa angalasut tamangajammik pisortaniunerusoq akiliunneqarlutik angalasarput, angalaniarneq akisoorujussuummat.

Mittarfiit maannakkut piusut siunissamilu mittarfiliortarnissat aqqissuunneqartariaqarput inuiaqatigiinnut atuisussanut naappertuussakkamik. Siunissamut isigisumik inerisaasoqarnissaa pisariaqarpoq ineriartornerup nassataannik atugassaalerumaartussat aamma eqqarsaatigalugit. 1979-miit mittarfiit sannartorneqarsimasut timmisartumut aalajangersimasumut, Dash 7, tulluarsagaallutik ilusilersugaammata, timmisartut taakku pisoqaagineqalerlutik allanik taarserneqarmata, mittarfippassuit timmisartunut atugaalersunut, Dash 8-nut, naleqqutinngitsut atorineqartariaqalersimapput. Naatsorsuutigineqarpoq maannamiit ukiut qulit 15-illu akornanni qaangiuppata Dash 8-t aamma taarserneqartariaqalerumaassasut. Timmisartuliorfinni maannamut timmisartuliortoqanginnerarpaat Dash 8-tanut taartaallutik, ullumikkut nunatsinni mittarfiit takissusaannut naappertuuttumik atuisinnaalerumaartussanik.

Siorna Sanaartornermut Ataatsimiititaliami ilaasortaassugut paasisassarsiorluta Norge-mut angalagatta paasitinnearpugut, mittarfiit takissutsimikkut Dash 8-nut naappertuussakkamik takissusillit 1799 meter-inut tallilertiterlugit aallarereersimasut, ukiut dash 8-t atorunnaarfissaat sillimaffigereerniaramikkit. Uagut nunatsinni Norge-misuut mittarfiit tamaasa timmisartungaatsiarujussuarnut atorineqarsinnaassunngorlugit

tallilersinnaangilagut, akissaqartinneqaratillu pisariaqartinneqanngimmata. Taamaattumik ukiuni makkunani sanaartornissanik pilersaarusiorniarnit aallaaveqartariaqarput nunarput tamaat isigalugu angallannikkut eqaatsumik akikitsumik isumannaatsumillu angalasoqarsinnaalernissaa siunniullugu.

Illoqarfiit ullumikkut mittarfeqanngereersut mittarfilerneqarumaarnissaat pilersaarusiorneqartariaqarpoq. Mittarfiit timmisartunut 20-t ataallugit ilaasulinnut kisimi atorneqartussiat, nunatta kitaanni sanaartorneqarnissaat tulluarnepaajuvoq, angallanneq akikinnerusiq, isumannaassutsimigut nunarsuatsinni mittarfeqarnikkut piunasaqaataassunik naammassinnittoq aammalu akilikinnerusumik angallasisoqartarnissaannik kisimi pilersitsiviusinnaammat.

Inuit Ataqtigiinni isumaqarpugut uagut qinikkat mittarfiliornissanik aalajangiissarnissatsinni, isumannaatsunik mittarfeqarnissaq siunertaralugu maleruagassiat tamakkiissumik malinneqarlutik mittarfissat ilusilersorneqartarnissaat ingerlanneqartassasut. Norge-mi angalanitsinni ilisimatinneqarpugut isumannaarissutinik immikkut akuersissuteqarluni qasukkaasarsimagaluarnit qimallugit, piunasarisaassut tamakkiissumik malillugit ingerlatsilersimanerarlutik tamatumingga patsiseqarsinnaassumik ajunaartartut nungutinniaramik.

Nunatsinni mittarfiit ullumimut sananeqarsimasut tamarmiosoraakka immikkut akuersissuteqarfiullutik ingerlapput. Uagut Inuit Ataqtigiinni Norge-misut siunnerfeqartoqarnissaa kissaatigaarput, mittarfinni pioreersuni aamma siunissami sananeqartussani.

Mittarfeqqat 20-t ataallugit ilaasulinnit atorneqartussiat ajornannginnerujussuarmik piunasaqaativinnik naammassinnissimasuunnissaat anguneqarsinnaavoq. Tamanna sananeqartussani pissaaq aammalu ullumikkut mittarfioreersut immikkut akuerisaallutik ingerlagallartut, 20-t ataallugit ilaassulinnit kisimi atorneqartussiannngortinneqarunik ajornannginnerujussuarmik immikkut akuerisatut ingerlaneri peerneqarsinnaapput.

20-t ataallugit ilaassulinnut mittarfiit ullumikkut heliportit inuttaqarnermikkut ingerlanneqarnerisut ittumik ingerlasinnaapput. Mitsitsisarfinnik (Afis) qatserisartunillu sillimasussanik pisariaqartitsisoqassanngilaq. Taamma ittumik periaaseqarluni mittarfeqarnikkut aaqqissuussiniarneq inuiaqtigiinnut naleqquttoq tassaniippoq. Kiisami aaqqissuussisoqartariaqarpoq atuisussat pisariaqartitaat aallaavigalugit, taava sullissisoorusuttut tamatumunnga nalimmassassapput, killormuunngitsoq.

Nunatta iluani angallannikkut akikinnerusumik ingerlatsisoqalernissaa siunniullugu aalajangiisoqartariaqarnera pisariaqavippoq. Pisortat aningaasartuutaat annertoorujussuit angallanneqarnermut atorneqartarput. Peqqinnissaqarfimmu aningaasaliissutaasartut ilarujussui napparsimasunik angallassinernut atorneqartartut qularnanngilaq malunnaatilimmik appartinneqarsinnaapput akikinnerusumik angallasisoqarsinnaanngorpat. Aamma kiffartuussinissamik isumaqtigiissutinik pisariaqartitsinerit allannguutigisussaassavaat qulimiguullit atorpiarunnaarlugit timmisartut akikinnerusut atorneqalissappata. Minnerunngitsumik inuiaqtigiit periarfissaqalissapput akikinnerusumik angalasinnaalernissaminnut.

Mittarfeqqanik sanaartornissat aaqqissuunneqassapput sapinngisamik sumiiffinni suliarinnissinnaassut aallaavigalugit. Mittarfeeraliorneq aqquserniornermiit allaanerunngitsumik ingerlanneqarsinnaassariaqarpoq.

Taamma oqaaseqarluta Sanaartornermut Ataatsimiititaliap, mittarfeqqat 20-t inorlugit ilaassulinnut nalimmassakkat siunniullugit, nunatsinni angallannerup aaqqissuunneqarnissaannik siunnerfeqartumik Naalakkersuisut sulissuteqaqqullugit peqquneqarnissaannik siunnersuut isumaqtigaarput.

Ataatsimiititaliamilu susassaqtumi immikkoortup 167-p aappassaaneerneqartigani suliarineqarnissaa innersuussutigaarput.

Immikkoortoq 18, Naalakkersuisut pingasuussut siunnersuutaat ima isummersorfigaarput.

Illoqarfiit tallimat mittarfiliorfineqarnissaat siunnersuutaavoq.

Ittoqqortoormiit: 650 meter

Tasiilaq: 1199 meter

Qaqortoq: 1199 meter

Nuuk: 1799 meter

Ilulissat: 2200 meter

Mittarfiliariniakkat tallimat siunnersuutigineqartut sorliit sumit aningaasalersorneqarsinnaannerat taaneqanngikkaluortoq qularnanngilaq Ittoqqortoormiit, Qaqortup Tasiilallu mittarfissaat nunatta nammineerluni aningaasaliinnermigut sanatikkumaassagai.

Tamaammat Sanaartornermut Ataatsimiititaliap siunnersuutaanut ilanngullugit Ittoqqortoormiit Qaqortullu mittarfeeqqanik pilersaarusiorfigineqarnissaat siunnersuutigaarput.

Tunumi piaartumik pisoqartariaqalerpoq. Tasiilami mittarfiliortoqarnissaanik pilersaarut tunulliunniarneqarpasissuq sallinngortinneqassasoq uagut isumaqarpugut. Tasiilap angallannikkut pitsaasumik piaartumik ineriartorfiunissaa pingaaruteqartutut isigaarput. Tunup takornariaqarfittut ineriartorfiulluarnissaa periarfissinneqassappat Q400 atorlugit sullissiviusinnaassumik mittarfimmik pisariaqartitsipput. Siunnersuutigaarput piaarnerpaamik silap anorillu pissusaat pillugit misissuinerit aallartinneqassasut, mittarfillu 1499 meterinik takitigisoq siunniullugu pilersaarusiortoqassasoq kingusinnerpaamik 2020-mi naammassineqarnissaa siunniullugu.

Nuup Ilulissallu mittarfiisa qanoq pineqarnissaat paasissutissat pisariaqartinneqartut pissarsiareqqaarlugit eqqartorneqarumaartut uagut kissaatigaarput.

Maannangaaq suliamik/pilersaarutininik aallartitsisoqarnissaa kissaatiginanngilaq Kangerlussuup mittarfeqarfittut qanoq periarfissaqarfiumera paasivissimatinnagu. Kangerlussuaq mittarfeqarfiujunnaassagaluarpat nunatta sinnerani angallannermut qanoq sunniuteqarnissaa ilisimaneqaqqaartariaqarmat. Aamma timmisartut mikinerusut kisiisa atorlugit nunatsinnukartoqartalissagaluarpat kiffartuussinermut qanoq sunniuteqassava? Soorlu nassiussatigut.

Silap pissusai Ilulissani Nuummilu qanoq angallannermut sunniuteqassappat?

Ullumikkut mittarfiit inissisimaffigisaat talliliiginnarluni mittarfissualiorfiginissaat naleqquppa?

Aningaassatigut tamakkiissumik sunniutissai qanoq isikkoqarpat?

Nunatta mittarfeqarfissua Kangerlussuaq allanit taarseruminaatsussaammat periarfissarpassuaqarmallu misissuinerit paassisat aallaavigalugit taavani ineriartortitseqqinnissat eqqartorneqarnissaat pisariaqarpoq. Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusineq sananeqarpat annertoorujussuarmik sunniuteqassasoq qularnanngilaq, takornariaqarfittut immaqalu aatsaat kiisami aalisakkanik avammut timmisartukkut nassiussuisinnaanneq periarfissinneqassagaluarpoq.

Kangerlussuaq mittarfeqarfittut matuineqassagaluarpat nunatta iluani timmisartornermi ornikkasuarneqarsinnaassutut periarfissaajuarsinnaannera (alternativitut) amigaataalersussaavoq.

Taamma oqaaseqarluta siunnersuut, Immikkoortoq 18, poortuganngorlugu saqqummiunneqartoq itigartipparput. Neriullutalu paasissutissat Kangerlussuarmut tunngasut qulaarneqarsimaleriarpata, Nuup Ilulissallu mittarfiisa tallineqarnissaat pillugit UPA16-mi siunnersuussiorfigineqarlutik aalajangiiffineqarsinnaajumaassasut.